

Beleidsplan Klimaatadaptatie Olst-Wijhe

Olst-Wijhe, 04-12-25

Inhoudsopgave

1	Leeswijzer	5
1.1	Doel	5
1.2	Voor wie	5
1.3	Gebruik	5
1.4	Opbouw	5
1.5	Begrippenlijst	5
2	Inleiding	6
3	Reikwijdte van het beleidsplan	8
3.1	Focus op de bebouwde omgeving	8
3.2	Thema's klimaatadaptatie	8
3.3	Beleid versus uitvoering	8
4	Samenvatting	9
5	Thema's klimaatadaptatie	10
5.1	Hittestress	10
5.1.1	Maatregelen	10
5.2	Wateroverlast	11
5.2.1	Maatregelen	11
5.3	Droogte	11
5.3.1	Maatregelen	12
5.4	Biodiversiteit	12
5.4.1	Maatregelen	12
6	Bewustwording, communicatie en gedragsverandering	13
7	Beleidskader	14
7.1	Internationaal kader	14
7.2	Landelijk kader	14
7.3	Bestaand gemeentelijk beleid	15
7.3.1	Omgevingsvisie Olst-Wijhe 2050	16
7.3.2	Sociale Toekomstvisie	19
7.3.3	Beleidsplan Spelen	19
7.3.4	Gemeentelijk Rioleringsplan	19
7.3.5	Groenbeleidsplan	19

7.4	Omgevingswet.....	20
7.4.1	Omgevingsprogramma's.....	20
7.4.2	Omgevingsplan	21
8	De rol van de gemeente: zes stappen naar een klimaatbestendig Olst-Wijhe	
8.1	Samenwerkende rol.....	23
8.1.1	RIVUS	23
8.1.2	Regionale Sponsstrategie Sallandse Weteringen	24
8.1.3	Waterschap Drents Overijsselse Delta	25
8.2	Realiserende rol	25
8.2.1	Weten.....	26
8.2.2	Willen	26
8.2.3	Werken.....	26
8.2.4	Prioritering van kwetsbare locaties	27
8.3	Ondersteunend.....	27
8.3.1	Stimuleringsregeling	27
8.3.2	Uitvoeringsagenda	28
8.3.3	Drinkwaterhergebruik.....	28
8.4	Regulerend	29
8.4.1	Richtlijnen voor klimaatadaptief ontwikkelen	30
8.4.2	Klimaatadaptatieve eisen voor de openbare ruimte	30
8.4.3	Juridisch borgen in het Omgevingsplan.....	31
9	Planning	33
10	Financiën.....	33
10.1	Huidige budget	33
10.2	Benodigde financiën	33
11	Evaluatiecyclus en monitoring	35
11.1	Evaluatiecyclus.....	35
11.2	Monitoring.....	35
12	Begrippenlijst.....	36
13	Bronnenlijst	38

1 Leeswijzer

1.1 Doel

Dit beleidsplan geeft de visie, uitgangspunten en concrete stappen van de gemeente Olst-Wijhe om de bebouwde omgeving beter bestand te maken tegen het veranderende klimaat. Het dient als bouwsteen voor de Omgevingsprogramma's, het Omgevingsplan en de tweejaarlijkse Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie.

1.2 Voor wie

- College, raad en management voor strategische afwegingen.
- Beleid en uitvoering voor planvorming, projecten en beheer.
- Partners en inwoners voor samenwerking, ondersteuning en communicatie.

1.3 Gebruik

Lees hoofdstuk 4 voor een korte samenvatting van het beleidsplan. Gebruik hoofdstuk 8 voor inzicht in de rollen van de gemeente binnen dit thema en welke concrete stappen hieruit voortkomen. Pas het plan toe als kader bij projecten en bij de opstelling van Omgevingsprogramma's.

1.4 Opbouw

- Inleiding en reikwijdte.
- Thema's en maatregelen (hitte, wateroverlast, droogte, biodiversiteit).
- Rollen, stappen en instrumenten.
- Planning, financiën, monitoring en bijlagen.

1.5 Begrippenlijst

Voor definities en gebruikte termen verwijzen wij naar de begrippenlijst in hoofdstuk 12. Begrippen in het plan zijn hier te raadplegen.

2 Inleiding

Door het verbranden van fossiele brandstoffen (zoals olie, gas en steenkool), ontbossing en industriële processen stoten we als mensheid veel meer broeikasgassen uit dan van nature vrijkomen. Het is alsof we de aarde onder steeds meer dikke dekens bedekken. Normaal gesproken worden deze gassen deels opgenomen door oceanen en bossen, maar onze uitstoot gaat zo snel dat de natuur het niet meer kan bijbenen. Daardoor blijft steeds meer warmte hangen in de atmosfeer. Het gevolg: de aarde warmt nu sneller op dan ooit tevoren in de geschiedenis.

Dit heeft wereldwijd ingrijpende gevolgen, zowel voor de natuur als voor onze samenleving. In Nederland worden we steeds vaker geconfronteerd met extreem weer, zoals langdurige periodes van droogte, extreme neerslag en extreem hoge temperaturen. Deze veranderingen hebben een grote invloed op onze leefomgeving. Ze beïnvloeden zowel de kwaliteit van leven in onze woningen als in de buitenruimte. Denk aan hoge temperaturen die leiden tot gezondheidsklachten bij kwetsbare groepen, hevige regenval waardoor straten onder water komen te staan en droogte die schade aan de natuur veroorzaakt. Volgens de Klimaatschadeschatter (1) wordt de totale schade door klimaatverandering in Olst-Wijhe tot en met 2050 geschat op een bedrag tussen de 90 en 225 miljoen euro.

Het is daarom van belang dat we niet alleen maatregelen nemen om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen (klimaatmitigatie), maar dat we ook de negatieve effecten die klimaatverandering heeft op onze leefomgeving zo veel mogelijk proberen te beperken (klimaatadaptatie). Onder klimaatadaptatie vallen de thema's hittestress, wateroverlast, gevolgenbeperking overstromingen en droogte. Dit beleidsplan richt zich echter niet op de gevolgenbeperking bij overstromingen en wél op het thema biodiversiteit. Verderop in dit beleidsplan wordt deze keuze toegelicht. Het aanpassen aan het veranderende klimaat vindt vaak plaats in de fysieke leefomgeving, maar het heeft ook te maken met gedragsverandering.

De afgelopen jaren zijn er diverse nationale en internationale afspraken gemaakt die de urgentie van klimaatadaptatie onderstrepen. Ook de Omgevingsvisie van Olst-Wijhe, die in het voorjaar van 2025 is vastgesteld, stelt doelen voor het thema klimaatadaptatie. Volgens de Omgevingsvisie is Olst-Wijhe in 2050 een 'waterrijke en groene' gemeente en is het principe 'water en bodem sturend' de basis bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast zetten we in op de thema's hittestress, wateroverlast, droogte, gevolgenbeperking overstromingen en biodiversiteit. Dit beleidsplan biedt een overzicht van de noodzakelijke stappen die we als gemeente moeten nemen om deze doelen te bereiken. Daarnaast zorgt dit beleidsplan ervoor dat de aanpak van Olst-Wijhe aansluit bij zowel de bredere nationale en internationale als de regionale afspraken, met als doel een klimaatbestendige toekomst te realiseren voor de gemeente Olst-Wijhe.

Voor het opstellen van de Omgevingsvisie is er een participatietraject doorlopen, waarbij klimaatadaptatie een belangrijk thema was. In ons beleid sluiten we aan bij de ambities uit de Omgevingsvisie en maken we dus gebruik van de uitkomsten van de participatie die voor het opstellen van de Omgevingsvisie heeft plaatsgevonden. Om nog meer specifiek inhoud op te halen bij inwoners is in juni 2025 een inwonerpanel ingezet. In dit panel hebben inwoners online hun mening gegeven over het thema klimaatadaptatie. Inwoners werd bijvoorbeeld gevraagd wat zij zelf ervaren aan hittestress of wateroverlast, welke maatregelen zij al hebben genomen en welke rol zij voor zichzelf en voor de gemeente zien in het omgaan met de gevolgen van extreem weer. De resultaten van het inwonerpanel (Bijlage 1) zijn meegenomen bij het opstellen van dit beleidsplan, maar zullen meer aandacht krijgen binnen de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie.

In dit beleidsplan worden er concrete stappen gepresenteerd die de gemeente Olst-Wijhe helpen om klimaatadaptatie op een structurele manier in het beleid en projecten te integreren. Het biedt handvatten voor zowel beleidsmakers als uitvoerders om de juiste keuzes te maken en samen te werken aan een veerkrachtige toekomst.

3 Reikwijdte van het beleidsplan

Voordat we ingaan op de inhoud van dit beleidsplan, lichten we eerst toe waar dit beleidsplan zich op richt en welke keuzes zijn gemaakt in de afbakening ervan.

3.1 Focus op de bebouwde omgeving

Dit beleidsplan richt zich vooral op de bebouwde omgeving. Hier zijn de gevolgen van klimaatverandering het meest voelbaar in onze directe leefomgeving, zoals wateroverlast, hittestress en een afname van biodiversiteit door de vele bestrating en bebouwing. Dat betekent echter niet dat er in het landelijk gebied geen problemen zijn. Ook daar zien we wateroverlast, droogteproblemen en een achteruitgang van de biodiversiteit. Samen met agrariërs willen we gaan kijken naar oplossingen om hiermee om te gaan, maar dat zal niet binnen dit beleidsplan worden uitgewerkt. In de toekomst komen er Omgevingsprogramma's die zich richten op de kernen én op het landelijk gebied. In de Omgevingsprogramma's zal het thema klimaatadaptatie verder worden uitgewerkt, met meer aandacht voor het landelijke gebied. Maatregelen die we in het landelijk gebied nemen, sluiten aan bij de sponsoep principes uit de Regionale Sponsoepstrategie Sallandse Weteringen en bij de doelen uit de Omgevingsvisie. Kortom, dit beleidsplan focust zich momenteel vooral op de bebouwde omgeving, maar vormt een eerste stap richting een bredere aanpak.

3.2 Thema's klimaatadaptatie

Onder klimaatadaptatie vallen de vaste thema's hittestress, wateroverlast, gevolgenbeperking overstromingen en droogte. Gevolgenbeperking bij overstromingen (zoals het beperken van schade en risico's bij overstromingen vanuit rivieren en de zee door middel van dijkversterking, evacuatieplannen en slimme ruimtelijke inrichting) is een belangrijk onderdeel van klimaatadaptatie. Hoewel het van belang is dat gemeenten actief betrokken blijven bij dit thema, ligt de verantwoordelijkheid hiervoor vooral bij Rijkswaterstaat en de waterschappen. Daarom zal dit thema geen onderdeel vormen van dit beleidsplan.

Daarentegen wordt het thema biodiversiteit wel opgenomen in dit beleidsplan. Hoewel de achteruitgang van de biodiversiteit officieel niet onder klimaatadaptatie valt, hebben de maatregelen die dit tegengaan wel een sterke samenhang en overlap met de maatregelen voor de andere thema's. Vandaar dat biodiversiteit en het nemen van groene maatregelen onderdeel zijn van dit plan. Daarnaast is biodiversiteit samen met klimaatadaptatie onderdeel van de landelijke maatlat 'Groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving'. In de Omgevingsprogramma's zullen de thema's biodiversiteit en groen verder worden uitgewerkt in samenhang met dit beleidsplan.

3.3 Beleid versus uitvoering

Naast dit beleidsplan wordt een Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie opgesteld waarin de praktische maatregelen en activiteiten rondom dit thema worden gespecificeerd. Het beleidsplan Klimaatadaptatie beschrijft de beleidsmatige kaders, terwijl de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie zich richt op de toepassing ervan in de praktijk voor inwoners, partners, organisaties en bedrijven.

4 Samenvatting

De gemeente Olst-Wijhe werkt aan een toekomstbestendige leefomgeving en aan het realiseren van de doelen uit de Omgevingsvisie 2050. Volgens de Omgevingsvisie is Olst-Wijhe in 2050 een 'waterrijke en groene' gemeente en is het principe 'water en bodem sturend' de basis bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daarnaast zetten we in op de thema's hittestress, wateroverlast, droogte en biodiversiteit.

In dit beleidsplan worden zes concrete stappen gepresenteerd om de doelen uit de Omgevingsvisie rondom het thema klimaatadaptatie te kunnen bereiken:

1. We pakken knelpunten voor wateroverlast en hittestress in de openbare ruimte actief aan.
2. We gaan het groen in de openbare ruimte ecologisch verantwoord beheren.
3. We stellen elke twee jaar een uitvoeringsagenda op met concrete acties en communicatie richting inwoners, partners en bedrijven.
4. We borgen de regionale richtlijnen voor klimaatadaptief ontwikkelen in de Omgevingsprogramma's.
5. We scherpen de eisen in het PvE Openbare Ruimte aan voor een groenere en klimaatbestendige openbare ruimte.
6. We ontwikkelen een puntensysteem voor natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen en borgen deze in het Omgevingsplan.

Zo zetten we concrete stappen om klimaatadaptatie duurzaam te verankeren in ons beleid en onze projecten en bieden we handvatten voor zowel beleidsmakers als uitvoerders om de juiste keuzes te maken en samen te werken aan een veerkrachtige toekomst.

5 Thema's klimaatadaptatie

In de Omgevingsvisie staan ambities geformuleerd om hittestress, wateroverlast en schade door droogte te beperken en biodiversiteit te versterken. Maar wat verstaan we precies onder deze thema's, wat zijn de gevolgen ervan voor onze leefomgeving en welke maatregelen kunnen we nemen? In dit hoofdstuk wordt per thema toegelicht wat de gemeente Olst-Wijhe onder deze begrippen verstaat en welke mogelijke maatregelen er genomen kunnen worden.

Het is goed om nogmaals te benoemen dat, hoewel gevolgenbeperking van overstromingen officieel een thema is binnen klimaatadaptatie, we hier in dit beleidsplan niet verder op ingaan. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt voornamelijk bij de waterschappen en Rijkswaterstaat. Biodiversiteit is officieel géén thema binnen klimaatadaptatie. De groene maatregelen ten behoeve van biodiversiteit hebben echter een sterke wisselwerking met klimaatadaptatie. Vandaar dat dit thema wel in dit beleidsplan is opgenomen.

5.1 Hittestress

Steeds vaker hebben we te maken met periodes van extreme hitte. Hittestress verwijst naar gezondheidsproblemen veroorzaakt door langdurige hitte, vooral in versteende gebieden die 's nachts minder goed afkoelen. Mensen met een kwetsbare gezondheid, ouderen en zuigelingen zijn extra gevoelig voor de hoge temperaturen. Gezondheidsklachten variëren van vermoeidheid, hoofdpijn en slaapstoornissen tot ernstige symptomen zoals uitdroging, ademhalingsproblemen, hartklachten en zelfs hitteberoertes. Ook stijgt tijdens hittegolven het sterftecijfer.

Naast gezondheidsrisico's kan extreme hitte ook schade toebrengen aan infrastructuur. Denk bijvoorbeeld aan het vervormen van asfalt. Hitte kan daarnaast invloed hebben op de landbouw. Oogstperiodes kunnen verschuiven, oogsten kunnen mislukken of minder opbrengst opleveren. Ook kunnen insectenplagen toenemen door hogere temperaturen. Stilstaand oppervlaktewater kan tijdens extreme hitte opwarmen. Dit leidt tot een verslechtering van de waterkwaliteit, bijvoorbeeld door algengroei en vissterfte. Daardoor nemen de mogelijkheden voor recreatie op en rond het water af.

5.1.1 Maatregelen

Om hittestress in de bebouwde omgeving tegen te gaan, richten we ons op drie schaalniveaus:

1. **Gebied:** Verkoeling kan worden bereikt door het creëren van schaduw, door groen toe te voegen en door het gebruik van reflecterende materialen. Stenen vervangen door groen helpt om ervoor te zorgen dat er minder hitte wordt vastgehouden binnen het bebouwd gebied.
2. **Gebouw:** De Ladder van Koeling (2) helpt gebouwen te beschermen tegen hitte. De volgorde voor het creëren van een koele omgeving is als volgt: warmte buiten het gebouw houden doormiddel van schaduw en zonwering, binnen passief te verkoelen door te ventileren en als laatste stap het gebruik van duurzame actieve koeling.
3. **Gezondheid:** We stellen als gemeente een hitteplan op, met speciale aandacht voor kwetsbare groepen. Dit plan is een lokaal protocol dat gericht is op het beperken van de gezondheidsrisico's bij extreme hitte. Het bevat zowel de maatregelen die wij als gemeente nemen als de manier waarop we hierover communiceren met onze inwoners. Het hitteplan wordt jaarlijks geëvalueerd en waar nodig aangepast.

5.2 Wateroverlast

Er zijn steeds vaker perioden van extreme neerslag. Extreme neerslag kan leiden tot wateroverlast en schade, vooral in versteende gebieden waar water niet snel genoeg kan worden afgevoerd. Het water kan gebouwen beschadigen, gebouwen binnendringen en voorzieningen tijdelijk onbereikbaar maken. Dit kan hoge kosten met zich meebrengen. Daarnaast raken gemengde rioolstelsels bij hevige regenval soms overbelast. Hierdoor kan vervuild water op straat terechtkomen. Bij punten waar het riool overloopt kan dit vervuilde water ook in sloten, vijvers of andere oppervlaktewateren belanden. Dit heeft gevolgen voor de waterkwaliteit en kan risico's opleveren voor mens en natuur.

5.2.1 Maatregelen

Om wateroverlast binnen het bebouwde gebied te verminderen zijn er drie lokale maatregelen die er genomen kunnen worden en in onderstaande volgorde moeten worden toegepast:

1. Infiltratie: Water moet zo veel mogelijk in de bodem worden geïnfiltreerd door verharding te beperken en groen toe te voegen. Planten zorgen ervoor dat water beter kan worden opgenomen door de bodem. Het is het beste om zo min mogelijk bestrating toe te passen. Indien het nodig is om wel verharding te gebruiken kan er het beste worden gekozen voor waterdoorlatende verharding.
2. Opslag: Bij piekbuien moet regenwater ergens naar toe kunnen stromen en tijdelijk worden opgeslagen. Zo voorkomen we dat het gebouwen binnen stroomt. Dit kan bijvoorbeeld in infiltratiekratten, vijvers, wadi's of regentuinen. Ook kan water tijdelijk worden vastgehouden en worden hergebruikt.
3. Afvoer: Als er te veel regenwater is, moet het veilig worden afgevoerd. Het liefst stroomt het naar sloten, vijvers of plekken waar het in de grond kan zakken. Om problemen met het riool te voorkomen, is het belangrijk dat regenwater niet samen met afvalwater in hetzelfde riool terechtkomt. Daarom zorgen we ervoor dat zo veel mogelijk regenwater via een aparte route wordt afgevoerd.

Hoewel elke maatregel die inwoners in hun tuin nemen al kan bijdragen aan het verminderen van wateroverlast, is de keuze voor meer grootschalige maatregelen in de openbare ruimte sterk afhankelijk van de bodem en ondergrond. Het type maatregel moet worden afgestemd op de ruimtelijke kenmerken van het gebied. Voor de gemeente Olst-Wijhe betekent dit dat maatregelen op de in het oostelijk gelegen hogere zandgronden vooral gericht moeten zijn op infiltratie en water vasthouden in de bodem, terwijl in de westelijke kleigebieden nabij de IJssel meer nadruk ligt op (tijdelijke) wateropvang en gecontroleerde waterafvoer. In de overgangszone tussen de hoge en lage gebieden zetten we in op het vertragen van de waterafvoer. Door maatregelen gebiedsgericht toe te passen, kan Olst-Wijhe bijdragen aan een robuuster watersysteem dat beter bestand is tegen droogte en piekbuien en tegelijkertijd de sponswerking van het landschap vergroot.

5.3 Droogte

Steeds vaker komen perioden van langdurige droogte voor. Langdurige droogte kan de bodem doen inklinken en verzakken, wat leidt tot scheuren in muren, wegen en dijken. Daarnaast beïnvloedt droogte de gewasopbrengst, biodiversiteit en waterkwaliteit. Hierdoor kunnen voedselvoorzieningen in gevaar komen. Ook vergroot langdurige droogte de kans op natuurbranden.

Een groeiend probleem in Overijssel zijn de drinkwatertekorten. Door bevolkingsgroei, economische ontwikkeling en klimaatverandering neemt de druk op de watervoorziening snel toe. Zonder ingrijpen dreigt de provincie Overijssel rond 2030 onvoldoende drinkwater te kunnen leveren aan inwoners en bedrijven (3).

5.3.1 Maatregelen

Om de gevolgen van droogte te beperken, zijn er drie belangrijke lokale maatregelen:

1. Water vasthouden: In plaats van water af te voeren, moet het in de bodem worden geïnfiltreerd door verharding te verwijderen en de bodemkwaliteit te verbeteren, zodat de grondwaterstand op peil blijft.
2. Groen gebruiken: Planten vergroten de sponswerking van de bodem, waardoor water beter wordt vastgehouden. Bij vergroening moeten soorten worden gebruikt die bestand zijn tegen zowel natte als droge periodes en passen op de plek waar geplant wordt. Schaduw en bodembedekkende planten helpen ook om verdamping te verminderen.
3. Wateropslag en -besparing: Water uit natte seizoenen kan worden opgeslagen in reservoirs en worden gebruikt tijdens periodes van droogte. Daarnaast kunnen we minder water gebruiken en slim hergebruiken om verspilling tegen te gaan.

5.4 Biodiversiteit

Biodiversiteit betekent de verscheidenheid aan planten, dieren en andere levensvormen op aarde. Deze rijkdom aan leven is belangrijk voor een gezonde en stabiele leefomgeving. Het heeft invloed op zaken als voedselproductie, waterkwaliteit, klimaat en de gezondheid van mens en dier.

Door menselijke activiteiten zoals ontbossing, verstedelijking, vervuiling en klimaatverandering komt biodiversiteit steeds meer onder druk te staan. Daardoor verdwijnen leefgebieden en nemen het aantal dier- en plantensoorten af. Dit verstoort het natuurlijke evenwicht. Als dat evenwicht wankelt, neemt de kans op plagen toe, worden gewassen minder goed bestoven en kan de voedselzekerheid in gevaar komen. Insecten spelen hierin een cruciale rol. Ze zijn onmisbaar voor de bestuiving van planten en vormen een belangrijk onderdeel van gezonde ecosystemen.

5.4.1 Maatregelen

Maatregelen voor klimaatadaptatie, zoals meer groen in de bebouwde omgeving, kunnen de biodiversiteit flink verbeteren. Andersom helpen maatregelen die de natuur versterken ook mee om beter om te gaan met extreme hitte, droogte en wateroverlast. De Basiskwaliteit Natuur (BKN) vormt een goede basis voor dit thema (4). We nemen in ieder geval de volgende maatregelen:

1. Groene plekken behouden, uitbreiden en verbinden: Door bestaande groene plekken te behouden, uit te breiden en met elkaar te verbinden, ontstaan er meer leefgebieden voor planten en dieren. Dit versterkt het ecosysteem in de dorpen en maakt de omgeving aantrekkelijker en gezonder.
2. Gebruik van biologische en inheemse beplanting: We stimuleren het gebruik van biologisch geteelde en inheemse planten. Deze zijn beter aangepast aan het lokale klimaat en trekken insecten en dieren aan. Het vermijden van bestrijdingsmiddelen draagt bij aan een gezonde bodem en een rijk bodemleven.
3. Verbeteren van waterkwaliteit: Door vervuiling te beperken en oppervlaktewater zoals vijvers en sloten goed te onderhouden, zorgen we voor gezonde ecosystemen in de stad. Schoon water is belangrijk voor planten, dieren én mensen.

6 Bewustwording, communicatie en gedragsverandering

Naast fysieke maatregelen is het stimuleren van bewustwording en gedragsverandering essentieel om de ambities op het gebied van klimaatadaptatie te realiseren. Door middel van gerichte communicatie en voorlichting worden inwoners geïnformeerd over de gevolgen van hittestress, wateroverlast, droogte en afnemende biodiversiteit en over de rol die zij zelf kunnen spelen in het beperken van deze effecten. Denk hierbij aan het vervangen van tegels door groen, het kopen van biologisch geteelde planten, het afkoppelen van regenwater, het aanleggen van groene daken of het verminderen van waterverbruik. De gemeente zet in op het vergroten van het handelingsperspectief van inwoners door praktische informatie, inspirerende voorbeelden en laagdrempelige ondersteuning (zoals de subsidieregeling) aan te bieden. Deze aanpak draagt bij aan een klimaatbewuste leefomgeving waarin inwoners actief bijdragen aan het versterken van de weerbaarheid van hun eigen huis, tuin en buurt. Deze aanpak vindt haar plek in de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie.

7 Beleidskader

7.1 Internationaal kader

Internationaal wordt klimaatadaptatie steeds nadrukkelijker meegenomen in klimaatbeleid. Binnen het VN-Klimaatakkoord van Parijs (2015) hebben 196 landen, waaronder Nederland, afgesproken om niet alleen de opwarming van de aarde te beperken, maar ook de gevolgen van klimaatverandering aan te pakken (5). De Europese Unie heeft dit verder uitgewerkt in de Europese Green Deal. Onderdeel van de Green Deal is de Europese Klimaatwet. Deze wet stelt dat lidstaten nationale strategieën en plannen voor aanpassing aan de klimaatverandering moeten vaststellen en uitvoeren. Daarnaast is er als onderdeel van de Green Deal uit 2021 een Europese Klimaatadaptatiestrategie gelanceerd die inzet op een slimmere, snellere en systematische aanpak van klimaatadaptatie. Europese lidstaten zijn onder de klimaatwet verplicht om nationale doelstellingen mee te nemen in de nationale energie- en klimaatplannen en hierover periodiek te rapporteren aan de Europese Commissie (6).

7.2 Landelijk kader

In Nederland wordt landelijk grotendeels vanuit twee programma's aan klimaatadaptatie gewerkt: de Nationale Klimaatadaptatiestrategie (NAS) en het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA). De NAS is de overkoepelende Nederlandse strategie voor klimaatadaptatie. Deze strategie beschrijft de belangrijkste klimaatrisico's voor Nederland en zet de koers om deze risico's aan te pakken (6). De risico's uit de NAS zijn een belangrijke basis voor dit beleidsplan. Het DPRA werkt aan een "klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting" van Nederland. In dit programma werken gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk samen aan maatregelen die ervoor moeten zorgen dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is. Het DPRA werkt met zeven ambities, die leidend zijn geweest bij het opstellen van dit beleidsplan (Figuur 1).

7ambities

voor een waterrobuuste en
klimaatbestendige inrichting
van Nederland

Figuur 1. De zeven ambities uit het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)

De samenwerking gebeurt in 45 werkregio's. De gemeente Olst-Wijhe maakt deel uit van werkregio RIVUS. Dat is het samenwerkingsverband voor de afvalwaterketen en klimaatadaptatie in West Overijssel. Het samenwerkingsverband bestaat uit gemeenten, de provincie Overijssel en het Waterschap Drents Overijsselse Delta.

7.3 Bestaand gemeentelijk beleid

Binnen de gemeente Olst-Wijhe ligt er al veel beleid dat het thema klimaatadaptatie raakt. Hoewel het bestaande gemeentelijke beleid al belangrijke aanknopingspunten biedt voor klimaatadaptatie, blijft de samenhang en gebiedsgerichte toepassing van veel maatregelen nog beperkt. De ambities uit de Omgevingsvisie vragen om een integrale en strategische benadering waarin klimaatadaptatie expliciet wordt verankerd in alle relevante beleidsvelden. Dit beleidsplan vormt een belangrijke stap om de ambities uit de Omgevingsvisie daadwerkelijk te realiseren en klimaatadaptatie structureel te verankeren in de gemeentelijke werkwijze.

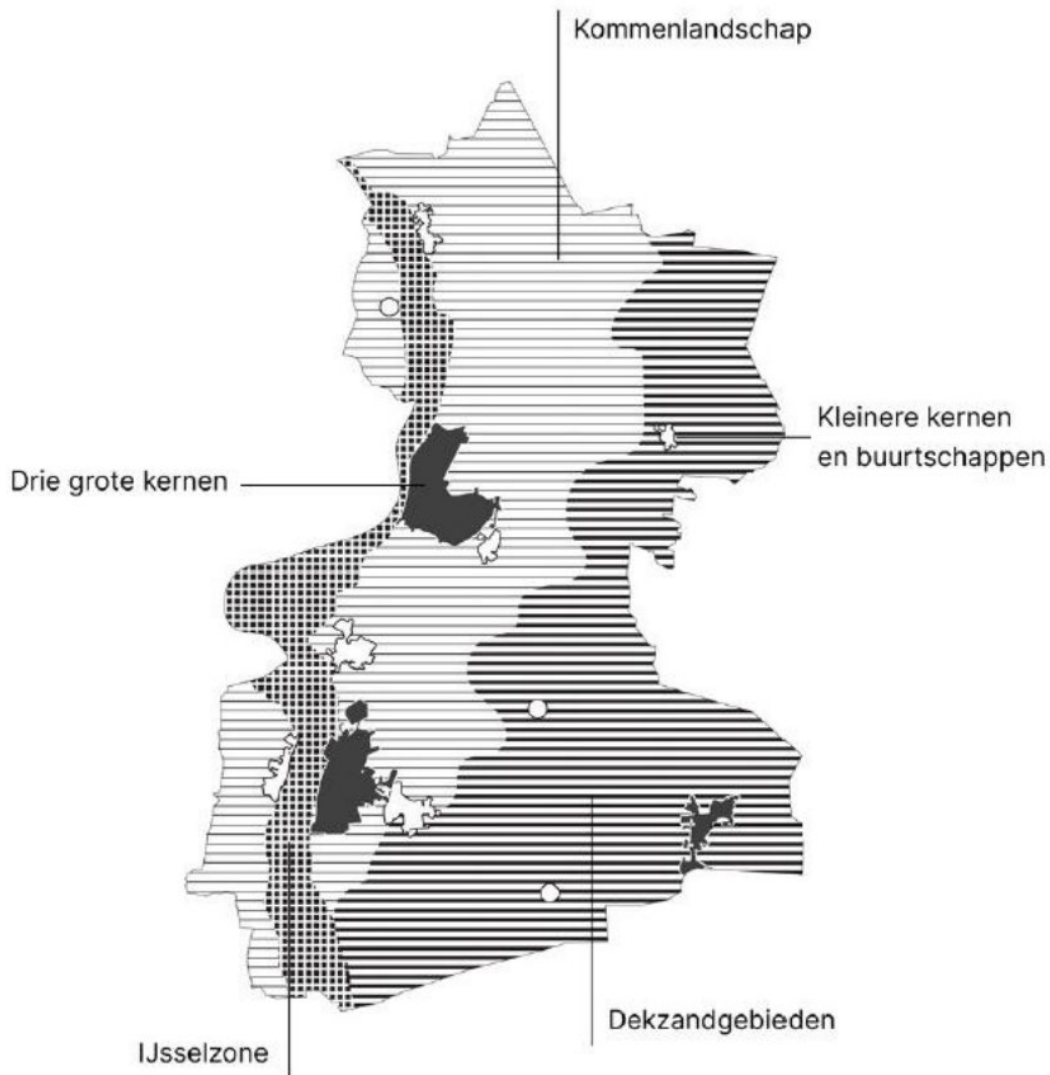
Hieronder staat een opsomming van het beleid dat klimaatadaptatie het meest zichtbaar raakt, maar er is meer beleid dat raakvlakken heeft met klimaatadaptatie.

7.3.1 Omgevingsvisie Olst-Wijhe 2050

In de Omgevingsvisie is het principe 'water en bodem sturend' leidend. Dit houdt in dat bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen het onderliggende water- en bodemsysteem de basis vormt voor de keuzes die gemaakt worden. Niet alle locaties zijn even geschikt om te bouwen doordat er bijvoorbeeld een verhoogd risico is op overstroming of wateroverlast. Als ervoor wordt gekozen om ergens te bouwen is het ook belangrijk om maatregelen te nemen die passend zijn binnen dat gebiedstype. In een laag en nat gebied zullen bijvoorbeeld andere maatregelen moeten worden genomen dan in een hoog en droog gebied. Daarnaast is het zijn van 'een waterrijke en groene gemeente in balans' ook een uitgangspunt van de Omgevingsvisie. Zo stelt de Omgevingsvisie dat we de biodiversiteit en klimaatrobuustheid gaan bevorderen.

7.3.1.1 Doelen uit de Omgevingsvisie voor het thema klimaatadaptatie

De Omgevingsvisie spreekt over vijf verschillende gebiedstypen binnen de gemeente Olst-Wijhe: de drie grote kernen (Olst, Wijhe en Wesepe), de kleine kernen en buurtschappen, de IJsselzone, het kommenlandschap en de dekzandgronden (Figuur 2). De doelen voor het thema klimaatadaptatie binnen de Omgevingsvisie zijn als volgt.

Figuur 2. Gebiedsindeling van de gemeente Olst-Wijhe.

Drie grote kernen Olst, Wijhe en Wesepe

We bevorderen de biodiversiteit en klimaatrobuustheid van onze kernen. In de dorpscentra, de woonbuurten en op de werklocaties kiezen we voor het verbinden en versterken van bestaande groenstructuren, het bieden van ruimte voor waterberging en het tegengaan van hittestress. Bij de (her)inrichting van de openbare ruimte is groen de norm en wordt alleen functionele verharding toegepast. We ondersteunen inwoners en ondernemers bij het treffen van klimaatadaptatieve maatregelen op particulier- en bedrijfsterrein, bijvoorbeeld door het verwijderen van verharding en het toevoegen van groen.

Kleine kernen en buurtschappen

Ook in de kleine kernen en buurtschappen investeren we in een aangename openbare ruimte op het gebied van klimaatadaptatie en biodiversiteit. Bij de inrichting van de openbare ruimte en het openbaar

groen zetten we bewust in op het tegengaan van hittestress en wateroverlast. Ook moedigen we inwoners aan om aan en rondom hun eigen woning klimaatadaptieve maatregelen te treffen.

Kommenlandschap

Allereerst kiezen we ervoor om het kommenlandschap zo in te richten dat water de benodigde ruimte krijgt om zo wateroverlast te voorkomen en overstromingsrisico's te beperken. Tegelijkertijd werken we aan het vergroten van het watervasthoudend vermogen van de bodem. Ten tweede investeren we, in navolging van de Regionale Sponsstrategie, in de draagkracht van bestaande watergangen, door de ontwikkeling van natte natuur(oevers) aan te moedigen en door het verondiepen en verbreden van de watergangen. In combinatie met het versterken van een groen-blauwe dooradering in het omringende landschap (door het verbinden en toevoegen van natuurlijke landschapselementen, zoals (natuurlijke) waterbassins, houtwallen en hagen en struiken) vertragen we zo de afvoer van water via de weteringen. Ten derde zijn we vanuit het principe 'bodem en water sturend' over het algemeen terughoudend met het toevoegen van nieuwe woningen in het kommenlandschap. Dit gebied ligt lager en kent een verhoogd risico op overstromingen. Door hier beperkt te bouwen, houden we ruimte vrij voor noodzakelijke klimaatadaptieve maatregelen, zoals waterberging en natte natuurontwikkeling.

Bovendien draagt deze terughoudendheid eraan bij dat er voldoende ruimte blijft voor landbouw, die juist in deze gebieden een belangrijke functie vervult. Tot slot, stimuleren we agrariërs in de laaggelegen delen van het kommenlandschap om over te stappen op landbouwwormen die beter bestand zijn tegen natte omstandigheden en bijdragen aan het herstel van de bodemkwaliteit.

IJsselzone

De IJsselzone is kwetsbaar in tijden van klimaatverandering. Veranderende condities zoals extreme buien leiden tot hogere rivierstanden en een bijbehorend groter overstromingsrisico, ook kan er juist sprake zijn van droogvallen. Om Olst-Wijhe en de regio ook in de toekomst te beschermen tegen hoogwater van de IJssel, wordt in het kader van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) de IJsseldijk tussen Zwolle en Olst, door Waterschap Drents Overijsselse Delta, versterkt. Waar mogelijk, benutten we in samenwerking met het Waterschap kansen om de dijkversterking tegelijkertijd op te pakken met het verbeteren van de openbare ruimte en het vergroten van de mogelijkheden voor beleving en recreatie.

Dekzandgebieden

We zetten ons samen met het Waterschap, grondeigenaren en bewoners op de dekzandgronden in om de effecten van wateroverlast en droogte tegen te gaan. Met name op de hogere delen in het dekzandgebied wordt het risico op droogte steeds groter. Als reserve voor droge periodes creëren we op diverse plekken in het landschap ruimte om water vast te houden. Vanuit de Regionale Sponsstrategie zetten we in dit gebied in het bijzonder in op het vertragen van de waterafvoer. We verkennen daarbij gerichte ingrepen zoals het verbreden en verondiepen van watergangen en het verbeteren van de bodemstructuur. Ook investeren we in het versterken van de groenblauwe dooradering door het verbinden en toevoegen van natuurlijke landschapselementen, zoals (natuurlijke) waterbassins, houtwallen en hagen, struiken en bloemrijke stroken langs wegen of akkerranden. Dit zorgt voor versterking van de biodiversiteit, voor vertraging van de waterafvoer én voor een prettig woon- en leefklimaat. Daarnaast zien we op de hogere zandgronden met name kansen voor de productie van gewassen die droogteresistent zijn.

7.3.2 Sociale Toekomstvisie

De Sociale Toekomstvisie van Olst-Wijhe schetst een gezamenlijke koers voor een inclusieve en veerkrachtige samenleving, waarin iedereen mee kan doen, zich gezien voelt en toegang heeft tot passende ondersteuning. Volgens de Sociale Toekomstvisie vormt een groene, rustige en ruimtelijke omgeving de basis om prettig en veilig te kunnen wonen en werken in de gemeente Olst-Wijhe. De visie benadrukt het belang van een fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen, ontmoeten en het maken van gezonde keuzes. In de visie staat dat een groene leefomgeving bijdraagt aan het welzijn van inwoners, zeker voor kwetsbare groepen zoals ouderen. Daarmee levert klimaatadaptatie een bijdrage aan het realiseren van sociale doelen.

7.3.3 Beleidsplan Spelen

De gemeente Olst-Wijhe heeft in 2023 het beleidsplan Spelen vastgesteld waarin spelen, bewegen en ontmoeten centraal staan. Het plan benadrukt het belang van natuurlijke speelplekken die niet alleen bijdragen aan spel en ontmoeting, maar ook aan het tegengaan van hittestress, wateroverlast en droogte. Bij (her)inrichting van speelplekken wordt gestreefd om klimaatadaptieve maatregelen te nemen. Zo kan er schaduw worden gecreëerd door struiken en bomen te planten, worden er waterdoorlatende ondergronden gebruikt en wordt water (tijdelijk) opgevangen in wadi's. Daarnaast wordt biodiversiteit meegenomen in de inrichting van speelvoorzieningen en is er aandacht voor een groene leefomgeving die aansluit bij het Groenbeleidsplan. Zo draagt het speelbeleid bij aan een gezonde, klimaatbestendige en natuurinclusieve openbare ruimte.

7.3.4 Gemeentelijk Rioleringsplan

Het gemeentelijk rioleringsplan van Olst-Wijhe legt sterk de nadruk op klimaatadaptatie binnen de zorgplichten die de gemeente heeft voor afval-, hemel- en grondwater. De gemeente streeft naar een klimaatrobuuste inrichting van de leefomgeving door water in de volgende volgorde te beheren: eerst proberen we het zoveel mogelijk lokaal vast te houden, daarna te bergen en pas in laatste instantie af te voeren. Dit gebeurt via infiltratie, bovengrondse afvoer naar wadi's en vijvers en het beperken van verharding. Bij nieuwbouw moeten perceeleigenaren 20 mm regenwater op eigen terrein verwerken en het bouwpeil moet verhoogd zijn om wateroverlast te voorkomen. De gemeente monitort grondwaterstanden en richt de openbare ruimte zo in dat tekorten in de zomer worden voorkomen, wat bijdraagt aan het behoud van groen. De gemeente Olst-Wijhe kijkt per dorpskern waar hemelwaterproblemen optreden en welke maatregelen nodig zijn om wateroverlast te voorkomen en de klimaatrobuustheid te versterken. Daarnaast stimuleert zij via communicatie en beleid het afkoppelen van regenwater en het verminderen van verharding bij bestaande bebouwing, zodat de riolering minder wordt belast en verdroging wordt beperkt.

7.3.5 Groenbeleidsplan

Het Groenbeleidsplan 2007–2017 raakt het thema klimaatadaptatie doordat het zich uitspreekt over groen en biodiversiteit. Dit plan is inmiddels verouderd en bij het opstellen van dit plan zat er nog minder kennis en urgentie op het thema klimaatadaptatie. Er is voor het thema groen nieuw beleid nodig. Dit wordt deels opgepakt binnen dit beleidsplan, maar zal ook verder uitgewerkt worden in de Omgevingsprogramma's.

De belangrijkste uitgangspunten van het groenbeleidsplan zijn dat minimaal 15% van het plangebied moet worden gereserveerd voor groen en water. Bij het verbeteren of behouden van bestaande groenen bomenstructuren dient hier expliciet rekening mee te worden gehouden in ontwerp en uitvoering. De gemeente streeft ernaar zoveel mogelijk gebiedseigen, inheemse plantensoorten toe te passen, waarbij biodiversiteit centraal staat voor de keuze van bomen, planten, grassen en bollen. De beplantingskeuze moet worden afgestemd op de aanwezige bodemeigenschappen en grondwaterstanden. Hoewel biologisch plantmateriaal geen vereiste is, heeft het wel de voorkeur en dient het bij voorkeur afkomstig te

zijn van kwekers die geen bestrijdingsmiddelen of kunstmest gebruiken. Het gebruik van kunstmest in de openbare ruimte is niet toegestaan.

7.4 Omgevingswet

Sinds 1 januari 2024 geldt de Omgevingswet. Het hoofddoel van de Omgevingswet is het creëren van een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving door regels voor de fysieke leefomgeving te bundelen en te vereenvoudigen. Dit is geregeld via instrumenten zoals een Omgevingsvisie, Omgevingsprogramma's en het Omgevingsplan. De Omgevingsvisie van Olst-Wijhe is in het voorjaar van 2025 vastgesteld. Binnen de gemeente Olst-Wijhe moet nog worden bepaald hoe we precies invulling geven aan de Omgevingsprogramma's. Ook het Omgevingsplan wordt de komende tijd verder opgesteld. Het beleidsplan Klimaatadaptatie dient als een bouwsteen voor het thema klimaatadaptatie binnen de Omgevingsprogramma's en het Omgevingsplan.

Omdat de Omgevingsvisie al is vastgesteld is deze opgenomen in hoofdstuk 7.3.1. Hieronder wordt toegelicht hoe de instrumenten Omgevingsprogramma's en Omgevingsplan benut kunnen worden om het thema klimaatadaptatie beter te borgen.

7.4.1 Omgevingsprogramma's

Om de doelen uit de Omgevingsvisie voor het thema klimaatadaptatie te realiseren, is het nodig deze te vertalen naar concrete stappen. Het beleidsplan Klimaatadaptatie vormt deze vertaalslag: het concretiseert het thema klimaatadaptatie uit de Omgevingsvisie en legt de basis voor de toekomstige Omgevingsprogramma's (Figuur 3). Het beleidsplan Klimaatadaptatie dient daarbij als bouwsteen en zal per gebiedstype verder worden uitgewerkt.

Figuur 3. Het beleidsplan Klimaatadaptatie als bouwsteen voor de Omgevingsprogramma's.

7.4.2 Omgevingsplan

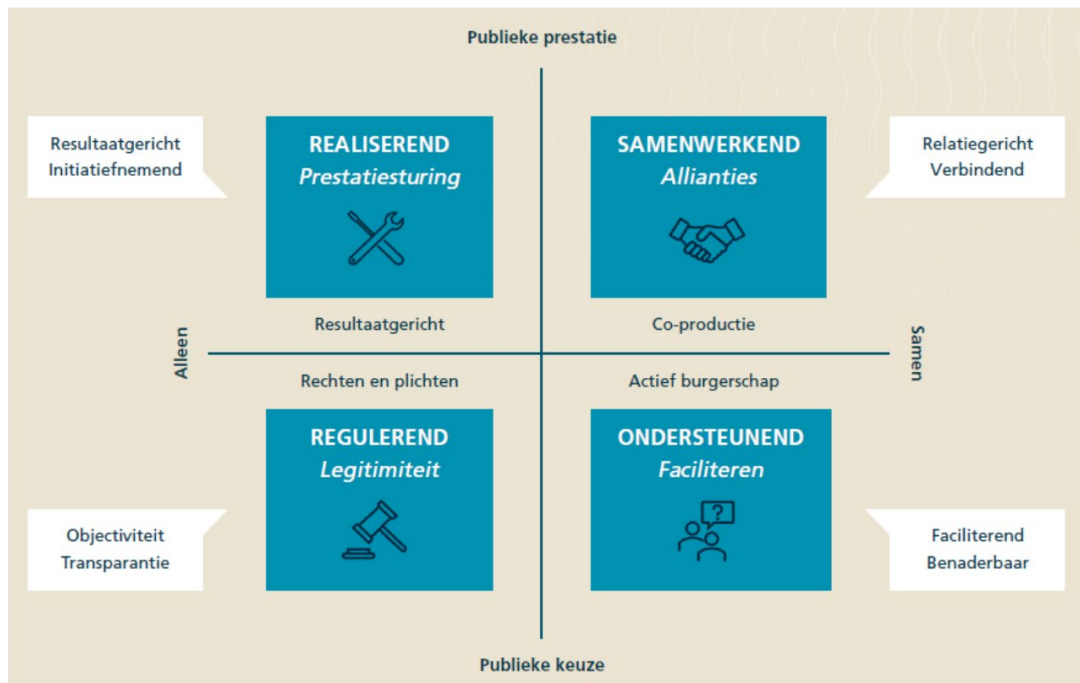
Sinds 1 januari 2024 heeft elke gemeente in Nederland een Omgevingsplan. Dit plan bevat alle gemeentelijke regels die van toepassing zijn op de fysieke leefomgeving, zoals bouwen, milieu, water, natuur en gezondheid. De gemeente Olst-Wijhe is beleidsneutraal overgegaan naar het Omgevingsplan. Dat betekent dat de regels uit de voormalige bestemmingsplannen automatisch zijn overgenomen in het nieuwe Omgevingsplan. Deze regels vormen samen met de rijksregels, die bij de invoering van de Omgevingswet aan gemeenten zijn overgedragen, het tijdelijke deel van het Omgevingsplan.

Dit tijdelijke deel dient als basis voor een definitief Omgevingsplan en moet uiterlijk op 1 januari 2032 zijn herzien en aangevuld, zodat het volledig voldoet aan de eisen van de Omgevingswet. Op dit moment wordt er gekeken op welke manier er ook nieuwe regels aan het definitieve Omgevingsplan kunnen worden toegevoegd. Dit biedt kansen voor het thema Klimaatadaptatie. Door nieuwe regels op te nemen voor het thema Klimaatadaptatie zorgen we ervoor dat de doelen die er liggen voor dit thema ook juridisch worden geborgd.

8 De rol van de gemeente: zes stappen naar een klimaatbestendig Olst-Wijhe

Binnen het thema klimaatadaptatie kan een gemeente vanuit verschillende rollen handelen (Figuur 4). Wij willen als gemeente vanuit alle verschillende rollen stappen nemen. Deze rollen sluiten elkaar niet uit, maar versterken elkaar juist. Zo kunnen we de opgave vanuit meerdere invalshoeken aanpakken. Bijvoorbeeld door inwoners te stimuleren tot actie in de bestaande bebouwde omgeving én door duidelijke kaders te stellen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Per rol wordt in dit hoofdstuk uiteengezet hoe deze door de gemeente wordt ingevuld. Hieruit komen zes concrete stappen, passend bij elke rol die wij hebben als gemeente.

Figuur 4. De vier rollen die een gemeente kan vervullen binnen het thema klimaatadaptatie zijn: realiserend, samenwerkend, regulerend en ondersteunend (7).

8.1 Samenwerkende rol

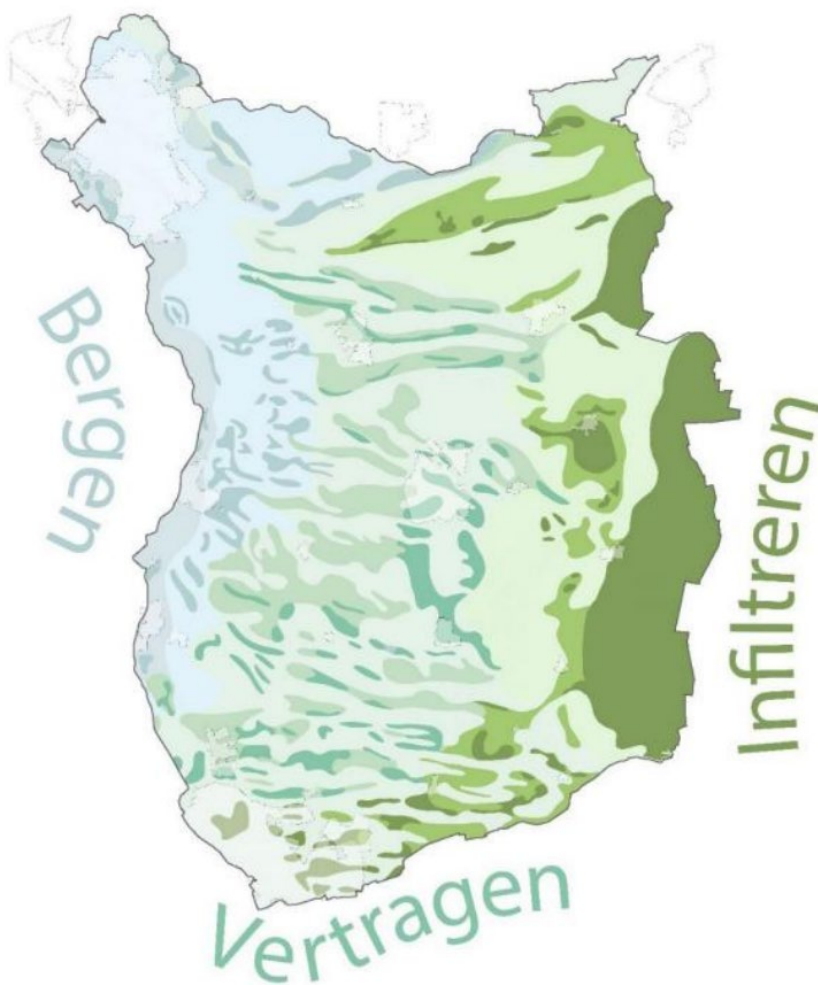
De gemeente werkt binnen de samenwerkende rol samen met inwoners, bedrijven, andere overheden en maatschappelijke organisaties om beleidsdoelen te bereiken. Dit kan variëren van de samenwerking met maatschappelijke organisaties tot samenwerking met regionale partners zoals het waterschap, in netwerken zoals RIVUS en de Regionale Sponsstrategie Sallandse Weteringen. Door aangesloten te blijven bij de regionale samenwerkingsverbanden wordt er gewaarborgd dat het totale watersysteem in acht wordt genomen. Ook werkt de gemeente samen met partijen zoals SallandWonen en Vitens. Door met veel partijen samen te werken wordt er kennis gedeeld en worden krachten gebundeld.

8.1.1 RIVUS

RIVUS is het samenwerkingsverband voor de afvalwaterketen en voor klimaatadaptatie in West Overijssel. Het samenwerkingsverband bestaat uit de volgende partners: de gemeenten Dalfsen, Deventer, Kampen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Zwartewaterland, Zwolle, provincie Overijssel en Waterschap Drents Overijsselse Delta. Binnen RIVUS wordt kennis gedeeld, onderzoek gedaan en gewerkt aan (gezamenlijke) projecten. Dit gebeurt op basis van het Uitvoeringsprogramma 2021-2028. Voor de gemeente Olst-Wijhe is het van belang om de samenwerking met RIVUS voort te zetten, zodat projecten en strategieën op regionaal niveau goed op elkaar worden afgestemd en gezamenlijk kunnen worden ontwikkeld.

8.1.2 Regionale Sponsstrategie Sallandse Weteringen

De gemeente Olst-Wijhe maakt onderdeel uit van de Regionale Sponsstrategie Sallandse Weteringen (RSSW). Dit is een samenwerking binnen het NOVEX-programma Regio Zwolle, gericht op het klimaatrobuust inrichten van het gebied waarin de Sallandse Weteringen stromen. De strategie draait om het versterken van de sponswerking van het bodem- en het watersysteem (Figuur 5). Alle gemeenten binnen het stroomgebied van de Sallandse weteringen zijn betrokken, evenals het waterschap. Drents Overijsselse Delta (WDOD). Het is van belang om deze samenwerking voort te zetten om zo te waarborgen dat we maatregelen benaderen vanuit het totale water- en bodemsysteem.

Figuur 5. Het systeem van de Sallandse weteringen kan op hoofdlijnen verdeeld worden in drie zones om de sponswerking te vergroten (8).

Voor de Sallandse weteringen zijn vier sponsprincipes in gezamenlijkheid opgesteld:

1. Houd een druppel zo lang mogelijk en zo hoog mogelijk vast.
2. Vertraag de afvoer via oppervlaktewater.
3. Vergroot het bergend vermogen van oppervlaktewater en directe omgeving.
4. Creëer ruimte voor waterretentie in laaggelegen delen.

De eerste fase van de Regionale Sponsstrategie Sallandse Weteringen is doorlopen. In deze fase werden de urgenties en systeemprincipes in kaart gebracht in een rapport. Fase 2, het “doorstappen”, betekent het vertalen van deze inzichten naar concrete uitvoering, met vijf deelresultaten: het ontwikkelen van oplossingsrichtingen en een subregionale sponsstrategie, het verankeren daarvan in planologische instrumenten en projecten en het stimuleren van kennisdeling en de samenwerking tussen partners.

Binnen de gemeente Olst-Wijhe zijn in het kader van het ‘doorstappen’ twee strategische ontwikkellocaties aangewezen voor verkenning van klimaatadaptieve gebiedsontwikkeling (WijheNoord en Olst-Oost). In deze gebieden wordt onderzocht hoe ruimtelijke ambities, zoals woningbouw, gecombineerd kunnen worden met wateropgaven op basis van de sponsprincipes. De gemeente levert een inhoudelijke en financiële bijdrage aan dit traject, waarmee zij actief bijdraagt aan de regionale transitie naar een klimaatrobuuste inrichting.

8.1.3 Waterschap Drents Overijsselse Delta

Het Waterschap Drents Overijsselse Delta (WDOD) is het waterschap dat in Olst-Wijhe verantwoordelijk is voor het functioneren van het watersysteem, de zuivering van afvalwater en de veiligheid van dijken in ons gebied. WDOD zorgt ervoor dat water schoon, veilig en voldoende beschikbaar is en speelt een cruciale rol in het waterbeheer. Bij ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeente Olst-Wijhe geeft het waterschap WDOD aan de voorkant adviezen en richtlijnen mee en is na realisatie verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de onderdelen van het watersysteem die onder hun beheer vallen, zoals hoofdwatgangen en zuiveringsinstallaties.

Sinds de invoering van de Omgevingswet is de vroegere watertoets vervangen door de weging van het waterbelang. Dit betekent dat gemeenten bij het opstellen van Omgevingsplannen verplicht zijn om het advies van het waterschap mee te nemen. De weging van het waterbelang is een instrument dat helpt om ruimte te maken voor water in plaats van de ruimte van het water te onttrekken en sluit aan bij het doel van onze Omgevingsvisie om een waterrijke en groene gemeente in balans te zijn.

In de praktijk blijkt echter dat waterbelangen niet altijd tijdig worden meegenomen in ruimtelijke plannen. Ontwikkelingen zijn soms al ver uitgewerkt voordat het waterschap is betrokken, waardoor er onvoldoende ruimte overblijft voor noodzakelijke maatregelen. Dit kan leiden tot knelpunten in het watersysteem en een verminderde klimaatbestendigheid van nieuwe woon- en leefgebieden. Daarom streven we als gemeente Olst-Wijhe naar een betere samenwerking met WDOD, die vroeger in het proces plaatsvindt.

8.2 Realiserende rol

Binnen een realiserende rol neemt de gemeente zelf het initiatief in het realiseren van een leefomgeving die klimaatadaptief is ingericht. Binnen deze rol pakt de gemeente actief de knelpunten in de openbare ruimte aan. Om te weten welke locaties als eerste moeten worden aangepakt, moet eerst onderzocht worden waar de problemen het grootst zijn. Daarvoor volgen we de DPRA-cyclus.

Het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA) biedt een nationaal kader voor klimaatadaptatie. Net als andere gemeenten volgt Olst-Wijhe de weten-willen-werken-cyclus van het DPRA. Binnen deze cyclus brengen we eerst de kwetsbaarheden in kaart (weten), formuleren we onze ambities en strategieën (willen) en werken we vervolgens aan concrete maatregelen en uitvoering (werken).

8.2.1 Weten

De eerste stap in de DPRA-cyclus is 'weten'. Iedere 6 jaar worden er nieuwe stresstesten uitgevoerd als eerste stap in de DPRA-cyclus. Een stresstest is een analyse waarmee een gemeente of regio onderzoekt waar de leefomgeving kwetsbaar is voor klimaatrisico's zoals wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen. Het doel is om te begrijpen waar en hoe ernstig deze risico's zijn, zodat er gericht maatregelen genomen kunnen worden.

Regionaal

Als gemeente volgen we de DPRA-cyclus van de regio binnen het samenwerkingsverband RIVUS. Er zal in het jaar 2026 vanuit RIVUS een nieuwe ronde stresstesten worden uitgevoerd binnen dit verband.

Lokaal

Omdat het nog enige tijd duurt voordat er een nieuwe ronde stresstesten wordt uitgevoerd vanuit RIVUS is op basis van bestaande kaarten een knelpuntenanalyse uitgevoerd door Sweco (Bijlage 2). Dit houdt in dat voor de kernen binnen de gemeente Olst-Wijhe is onderzocht wat de meest kwetsbare straten zijn voor de thema's hitte en wateroverlast. Op deze kaarten is dit op basis van labels aangegeven. Naast het uitvoeren van een analyse op basis van bestaande kaarten zijn ook gegevens uit de knelpuntenanalyse uit 2020 beschikbaar. Daarnaast worden de knelpuntlocaties voor hittestress en wateroverlast die naar voren zijn gekomen uit het inwonerspanel en meldingen van inwoners meegenomen.

8.2.2 Willen

Volgens de DPRA-cyclus moet er, om na te gaan welke klimaatrisico's wij als gemeente accepteren, een risicodialoog worden gevoerd. Een risicodialoog is een gesprek tussen overheden, maatschappelijke partners en inwoners waarin gezamenlijk wordt verkend welke klimaatrisico's er zijn in een gebied, wat de mogelijke gevolgen zijn en welke maatregelen nodig en wenselijk zijn om deze risico's te beperken.

Dit beleidsplan volgt het ambitieniveau uit de Omgevingsvisie en is een uitwerking van de ambitie om een 'groene en waterrijke' gemeente te zijn waarin aandacht is voor wateroverlast, hittestress, droogte en biodiversiteit en waarin 'water en bodem' sturend zijn. Omdat deze ambitie al is uitgesproken is het niet nodig om op dit moment nieuwe risicodialogen te voeren. Indien uit een nieuwe ronde stresstesten nieuwe risico's naar voren komen kan op dat moment gekozen worden om alsnog risicodialogen te voeren.

8.2.3 Werken

In de Omgevingsvisie staat dat we de biodiversiteit en klimaatrobuustheid van onze kernen willen bevorderen, dat groen de norm is bij de (her)inrichting van de openbare ruimte en dat alleen functionele verharding wordt toegepast. Alleen door een actieve rol in te nemen kunnen deze ambities uit de Omgevingsvisie worden gerealiseerd. Aan de hand van de lijst met alle knelpuntlocaties wordt daarom een prioriteringslijst opgesteld. Daarbij wordt gekeken welke locaties in de openbare ruimte aangepakt worden bij geplande renovaties en welke locaties los hiervan moeten worden aangepakt. Het is van belang dat de gemeente haar verantwoordelijkheid neemt en een actieve rol speelt bij het treffen van klimaatadaptieve maatregelen in de openbare ruimte (Stap 1).

Stap 1. De gemeente Olst-Wijhe pakt actief knelpunten aan in de openbare ruimte. Hiermee richten we de buitenruimte klimaatadaptief in, zodat wateroverlast en hittestress afnemen en de biodiversiteit toeneemt.

Daarnaast liggen er ook nog kansen voor biodiversiteit in het beheer van de openbare ruimte. Door het aanpassen van het groenbeheer binnen de bestaande inrichting van de openbare ruimte, kan op relatief eenvoudige wijze een substantiële bijdrage worden geleverd aan het versterken van de biodiversiteit (Stap 2). Maatregelen zoals extensiever maaibeheer, het stimuleren van het gebruik van inheemse flora en het vermijden van chemische bestrijdingsmiddelen dragen direct bij aan het vergroten van de ecologische kwaliteit. Deze beheerkeuzes bevorderen de leefomgeving voor bestuivers, vogels en andere fauna, versterken het bodemleven en ondersteunen robuuste ecosystemen. Omdat deze ingrepen binnen het reguliere onderhoudsproces kunnen worden geïntegreerd, kan er met kleine ingrepen veel winst worden behaald. Er zal een ecologisch groenbeheerplan moeten worden opgesteld door de gemeente Olst-Wijhe, waarin keuzes verder worden gespecificeerd.

Stap 2. De gemeente Olst-Wijhe zet in op het invoeren van ecologisch verantwoord groenbeheer binnen de openbare ruimte. Door het integreren van natuurvriendelijke beheerprincipes wordt op een kostenefficiënte wijze bijgedragen aan het vergroten van de biodiversiteit.

8.2.4 Prioritering van kwetsbare locaties

In de Sociale Toekomstvisie 2024–2034 van Olst-Wijhe staat het streven naar gelijke kansen en een inclusieve samenleving centraal. De gemeente zet in op het wegnemen van barrières voor inwoners die te maken hebben met financiële kwetsbaarheid, mentale of fysieke beperkingen of beperkte toegang tot ondersteuning. De Sociale Toekomstvisie vormt naast de Omgevingsvisie de basis voor ons klimaatadaptatiebeleid. Daarnaast is vergroten van rechtvaardigheid in klimaatadaptatiebeleid één van de prioriteiten in het Nationaal Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie uit 2023 (9).

Uit het rapport van Klimaatverbond Nederland (10) blijkt dat kwetsbare groepen, zoals mensen met een laag inkomen of eenzame ouderen, onevenredig worden getroffen door bijvoorbeeld hitte en wateroverlast. In wijken met veel verharding en weinig groen is de impact van klimaatverandering groter. Dat in combinatie met geen of beperkt handelingsperspectief door aspecten als financiële mogelijkheden, sociale netwerken, fysieke of mentale gezondheid en eigendomssituaties maakt dat we hier aandacht aan besteden in onze aanpak. We zetten onze ondersteuning vooral in op plekken waar dit het hardst nodig is. Dit betekent dat we bij het nemen van maatregelen prioriteit geven aan versteende wijken waar veel mensen wonen met een beperkt handelingsperspectief. Want alle inwoners, ongeacht hun sociaaleconomische positie, gezondheid of woonsituatie, moeten in staat zijn zich te beschermen tegen de gevolgen van extreem weer. Dit uitgangspunt vormt een belangrijke aanvulling op ons klimaatadaptatiebeleid.

8.3 Ondersteunend

De gemeente Olst-Wijhe biedt ondersteuning aan inwoners, ondernemers en organisaties doormiddel van subsidies, advies en faciliterende maatregelen. Dit kan gaan om financiële steun voor het nemen van klimaatadaptatieve maatregelen, hulp bij vraagstukken of het aanreiken van kennis en middelen voor lokale initiatieven.

8.3.1 Stimuleringsregeling

De gemeente Olst-Wijhe stimuleert inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties om klimaatadaptatieve maatregelen te nemen via een regionale stimuleringsregeling, die onderdeel is van de

samenwerking binnen RIVUS. De regeling ondersteunt onder andere het ontsteden van tuinen, het aanleggen van groene daken, het afkoppelen van hemelwater en het planten van bomen. De gemeente Olst-Wijhe fungeert als uitvoeringsorganisatie voor de hele regio en zorgt voor een uniforme aanpak.

8.3.2 Uitvoeringsagenda

De acties die de gemeente vanuit haar ondersteunende rol uitvoert, worden gebundeld in een tweejaarlijkse Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie (Stap 3). Deze agenda gaat zich richten op maatregelen die op korte termijn bijdragen aan het voorkomen van wateroverlast, het tegengaan van hittestress en droogte en het versterken van biodiversiteit. Denk hierbij aan initiatieven zoals het ophalen van tegels met de tegeltaxi, ondersteuning bij het afkoppelen van regenpijpen en het bijstellen van het lokale hitteplan. Daarnaast beschrijven we in de agenda hoe we bewoners, bedrijven en maatschappelijke partners actief betrekken bij deze opgaven. De Uitvoeringsagenda vormt tevens de basis voor communicatie over klimaatadaptatie, zodat inwoners van Olst-Wijhe beter geïnformeerd worden over de effecten van extreem weer en wat zij zelf kunnen doen in hun eigen huis, tuin en buurt om zich hier beter op voor te bereiden. Daarnaast willen we in de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie ook meer aandacht gaan besteden aan het thema circulariteit, door bijvoorbeeld zo veel mogelijk materialen te hergebruiken. De resultaten van het inwonerspanel (Bijlage 1) dienen als een belangrijke basis voor de Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie.

Stap 3. De gemeente Olst-Wijhe stelt elke twee jaar een Uitvoeringsagenda Klimaatadaptatie op met concrete acties en communicatie richting inwoners. Zo stimuleren en ondersteunen we inwoners bij het nemen van maatregelen, zodat ze zich beter kunnen beschermen tegen de gevolgen van extreem weer.

8.3.3 Drinkwaterhergebruik

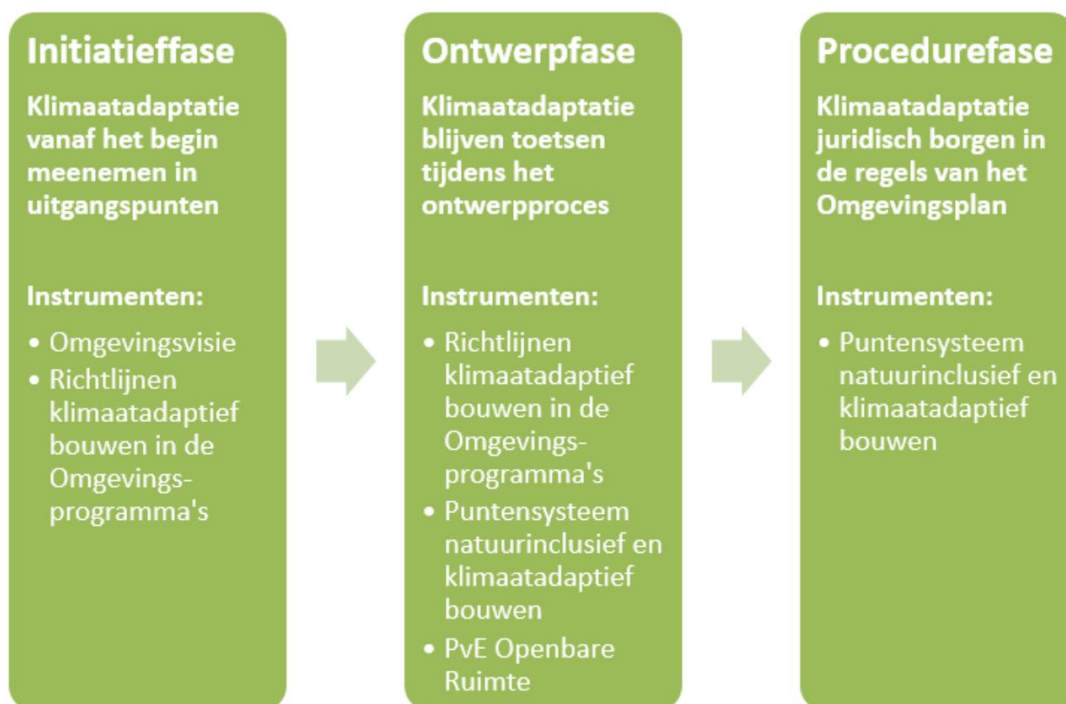
De regio West-Overijssel staat voor de uitdaging om in de groeiende vraag naar drinkwater te blijven voorzien. Klimaatverandering, bevolkingsgroei en economische ontwikkeling zetten de beschikbare voorraad onder druk. In afwachting van landelijke regelgeving over het hergebruik van regenwater en de toepassing van grijswatersystemen binnen gebouwen, wil de gemeente Olst-Wijhe haar bijdrage leveren aan het verminderen van het drinkwaterverbruik. Hiervoor biedt de gemeente Olst-Wijhe ondersteuning bij de uitvoering van pilotprojecten voor drinkwaterhergebruik. Zo bereidt de gemeente zich voor op toekomstige beleidskaders vanuit het Rijk.

8.4 Regulerend

Vanuit de regulerende rol stelt de gemeente beleidskaders en regels vast om zo te borgen dat het thema klimaatadaptatie wordt meegenomen bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen.

Volgens de Nationale Aanpak Klimaatadaptatie Gebouwde Omgeving wil het Rijk inzetten op een minder vrijblijvende nationale aanpak voor klimaatadaptatie. Dit betekent dat klimaatbestendig en natuurinclusief bouwen de norm wordt (11). Samen met medeoverheden heeft het Rijk een landelijke maatlat ontwikkeld die duidelijk maakt wat een groene, klimaatbestendige gebouwde omgeving inhoudt. Deze principes worden vervolgens geborgd in beleid, afspraken en waar nodig in wet- en regelgeving.

Op basis van nationale en regionale richtlijnen kunnen richtlijnen worden gesteld voor klimaatbestendig ontwikkelen binnen de gemeente Olst-Wijhe. Deze richtlijnen dienen als vertaalslag van de ambities uit de Omgevingsvisie en krijgen een plek in de Omgevingsprogramma's. Ook kan er in het PvE voor de Openbare Ruimte meer aandacht komen voor de thema's klimaatadaptatie en biodiversiteit. Tot slot is een puntensysteem voor natuurinclusief en klimaatadaptatief bouwen een goede manier om deze thema's te borgen in het Omgevingsplan (Figuur 6).

Figuur 6. Instrumenten om klimaatadaptatie tijdens de verschillende fases van een nieuw project te borgen.

8.4.1 Richtlijnen voor klimaatadaptief ontwikkelen

Om vanuit klimaatadaptatie beleid te ontwikkelen en richtlijnen mee te geven voor de verschillende gebiedstypen in de Omgevingsprogramma's is eerst gekeken welke richtlijnen er voor dit thema al liggen op landelijk en regionaal niveau.

Landelijke maatlat Groene klimaatadaptieve gebouwde omgeving

Op landelijk niveau is een maatlat opgesteld met uitgangspunten voor het klimaatbestendig maken van de gebouwde omgeving. Deze landelijke maatlat heet de 'Groene klimaatadaptieve gebouwde 23 omgeving' (Bijlage 3). Dit zijn de standaarden die we in Nederland gebruiken om te bepalen wat een klimaatbestendige leefomgeving is. Naast de standaard thema's van klimaatadaptatie, zoals hitte, wateroverlast, waterveiligheid en droogte maken biodiversiteit en natuurinclusiviteit ook onderdeel uit van deze maatlat. Deze richtlijnen zijn niet juridisch bindend. De landelijke overheid onderzoekt momenteel of er op landelijk niveau regels kunnen worden opgesteld op basis van deze maatlat die dit wel zijn. Veel regio's, provincies en gemeenten gebruiken deze maatlat al als uitgangspunt en hebben zelfs al een vertaaltap gemaakt en specifieke richtlijnen opgesteld voor elk thema.

Richtlijnen Klimaatadaptief ontwikkelen

Fluvius is, net als RIVUS, een regionaal samenwerkingsverband binnen de waterketen van gemeenten, provincies, waterschap WDOD en waterbedrijven in Overijssel en Zuidwest-Drenthe. Op basis van de landelijke maatlat heeft Fluvius concrete richtlijnen opgesteld, die als inspirerend voorbeeld dienen voor RIVUS (Bijlage 4). Zodra deze richtlijnen zijn opgesteld door RIVUS, streeft de gemeente Olst-Wijhe ernaar deze te hanteren als basisvoorwaarden voor klimaatbestendige ruimtelijke ontwikkelingen.

De richtlijnen voor klimaatadaptief ontwikkelen van RIVUS moeten uiteindelijk landen in de Omgevingsprogramma's. Tijdens dit proces kunnen de richtlijnen verder worden toegespitst op de specifieke kenmerken van ieder gebied. Bij het opstellen van de Omgevingsprogramma's zullen er daarom inhoudelijke keuzes worden gemaakt, waarbij de richtlijnen van RIVUS als fundament dienen voor het thema klimaatadaptatie binnen de Omgevingsprogramma's (Stap 4).

Stap 4. De gemeente Olst-Wijhe borgt de richtlijnen voor klimaatadaptief ontwikkelen uit de regionale maatlat van RIVUS in de Omgevingsprogramma's. Zo zorgen we ervoor dat nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen toekomstbestendig worden ingericht.

8.4.2 Klimaatadaptieve eisen voor de openbare ruimte

Het grootste deel van de klimaatadaptieve maatregelen vindt plaats in de openbare ruimte. Daarom is het van belang dat de inrichting en het beheer van de openbare ruimte afgestemd worden met de doelen die er zijn voor klimaatadaptatie en biodiversiteit in de Omgevingsvisie. De huidige eisen voor de openbare ruimte zijn nog niet voldoende om deze doelen te realiseren.

Huidige eisen in PvE voor de openbare ruimte

Er worden al eisen gesteld bij nieuwe ontwikkelingen in de openbare ruimte die het thema klimaatadaptatie raken. Dat gebeurt via het Programma van Eisen (PvE) Openbare Ruimte. Zo wordt gestreefd naar het beperken van verharding, het opvangen van hemelwater in groenvoorzieningen en het toepassen van een bomenbestand dat bestand is tegen klimaatverandering. Ook moet er bij nieuwe ontwikkelingen minimaal 15% van het plangebied worden gereserveerd voor groen en water. Bovendien staat biodiversiteit centraal bij beplantingskeuze en is biologisch plantmateriaal een pré.

Op het gebied van waterbeheer geldt een voorkeursvolgorde voor de verwerking van hemelwater: eerst infiltratie via groen, dan bovengrondse voorzieningen, vervolgens infiltratie in de bodem, vertraagde afvoer en pas als laatste stap de directe afvoer naar oppervlaktewater. Het watersysteem moet bestand zijn tegen toenemende neerslag, met als norm 10% meer regen in 2050 en extreme buien van 111 mm in 48 uur. Bij nieuwbouwprojecten wordt afvalwater gescheiden ingezameld en perceeleigenaren zijn verplicht om hemelwater op eigen terrein te verwerken, met een minimale infiltratiecapaciteit van 20 mm. Tot slot is er vanuit het waterschap een bergingseis van 80 mm per vierkante meter. Dit betekent dat er per vierkante meter verhard oppervlak (zoals daken, opritten en parkeerplaatsen) voldoende opslagcapaciteit moet zijn om 80 liter regenwater op te vangen.

Nieuwe eisen in PvE voor de openbare ruimte

In de Omgevingsvisie staat de ambitie dat we de biodiversiteit en klimaatrobuustheid van onze kernen gaan bevorderen. Verder staat in de Omgevingsvisie dat we bestaande groenstructuren gaan verbinden en versterken, dat er ruimte komt voor waterberging en het tegengaan van hittestress. Bij de (her)inrichting van de openbare ruimte is groen de norm en wordt alleen functionele verharding toegepast. De huidige eisen voor de openbare ruimte dienen als een mooie basis, maar moeten aan de hand van de nieuwe ambities uit de Omgevingsvisie verder aangescherpt worden (Stap 5). Zo zal bijvoorbeeld de eis om bij nieuwe ontwikkelingen minimaal 15% van het plangebied te reserveren voor groen en water aangepast moeten worden. Om voldoende invulling te geven aan de ambities uit de Omgevingsvisie is er meer ruimte nodig om maatregelen te kunnen nemen in de openbare ruimte.

Het verhogen van de ambities voor klimaatadaptatie en biodiversiteit voor de openbare ruimte vraagt om een evenredige aanpassing van het beheer- en onderhoudsbudget. Meer groen en biodiversiteit betekenen ook meer beheer en onderhoud. De gemeentelijke begroting zal daarom mee moeten groeien met de ambities uit de Omgevingsvisie en dit beleidsplan.

Stap 5. De gemeente Olst-Wijhe scherpt de eisen voor klimaatadaptatie aan binnen het PvE Openbare Ruimte volgens de doelen uit de Omgevingsvisie. Hiermee richten we de openbare ruimte klimaatbestendig in, zodat deze veilig en prettig blijft om in te verblijven en bewegen.

8.4.3 Juridisch borgen in het Omgevingsplan

Op dit moment wordt er gekeken op welke manier er nieuwe regels aan het definitieve Omgevingsplan kunnen worden toegevoegd. Dit biedt kansen voor het thema Klimaatadaptatie. Door nieuwe regels op te nemen voor het thema Klimaatadaptatie zorgen we ervoor dat de doelen die er liggen voor dit thema ook juridisch worden geborgd.

Om iets in het Omgevingsplan vast te leggen moeten er concrete en meetbare eisen worden gesteld. Als de eisen niet meetbaar zijn kan het niet gecontroleerd worden en kan er niet op worden gehandhaafd. Bij klimaatadaptatie is maatwerk ook erg belangrijk. Ieder ruimtelijk project is anders en bij het ene plan passen de ene klimaatadaptieve maatregelen beter dan bij het andere plan. Bovendien wil je ruimte laten voor innovatie en de creativiteit van ontwerpers. Er moet dus een balans worden gevonden om de regels in het Omgevingsplan meetbaar te houden, terwijl er ook ruimte moet blijven voor creativiteit en maatwerk.

Puntensysteem natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen

Steeds meer gemeenten kiezen ervoor om een puntensysteem op te stellen, bijvoorbeeld voor natuurinclusief bouwen. De gemeente Arnhem heeft dit zelfs doorontwikkeld tot een breder puntensysteem voor natuurinclusief én klimaatadaptief bouwen (Bijlage 5). In dit puntensysteem wordt het aantal te behalen punten gekoppeld aan het oppervlak van de ontwikkellocatie: hoe groter de locatie, hoe meer punten er moeten worden gehaald. Punten kunnen worden verdiend met maatregelen zoals het toevoegen van groen (bijvoorbeeld groene gevels, bomen of struiken), wateropvang of nestkasten.

Een puntensysteem biedt een effectieve manier om een thema juridisch te borgen in het Omgevingsplan. Door het puntensysteem als regel op te nemen in het Omgevingsplan, wordt met één bepaling geborgd dat maatregelen daadwerkelijk worden toegepast. Daarom wil de gemeente OlstWijhe een eigen puntensysteem voor natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen ontwikkelen (Stap 6). Het puntensysteem van de gemeente Arnhem dient daarbij als een goede basis voor het puntensysteem van Olst-Wijhe. Het puntensysteem combineert meetbaarheid met flexibiliteit: het stelt duidelijke eisen, maar laat ook ruimte voor maatwerk en ontwerpvrijheid. Stap 5. De gemeente Olst-Wijhe scherpt de eisen voor klimaatadaptatie aan binnen het PvE Openbare Ruimte volgens de doelen uit de Omgevingsvisie. Hiermee richten we de openbare ruimte klimaatbestendig in, zodat deze veilig en prettig blijft om in te verblijven en bewegen.

Stap 6. De gemeente Olst-Wijhe borgt een puntensysteem voor natuurinclusief en klimaatadaptief bouwen in het Omgevingsplan. Zo wordt juridisch geborgd dat bij elke nieuwe ruimtelijke ontwikkeling maatregelen worden genomen om wateroverlast en hittestress te voorkomen en de biodiversiteit te versterken.

9 Planning

Het beleidsplan Klimaatadaptatie sluit aan bij de ambities uit de Omgevingsvisie van Olst-Wijhe en richt zich tot 2050. De eerste acties om deze ambities te behalen staan echter gepland voor uitvoering in de periode 2026–2028. Binnen deze periode worden de eerste stappen genomen, afhankelijk van de planning voor het opstellen van de Omgevingsprogramma's en het Omgevingsplan. Evaluatie en bijstelling vinden plaats volgens de vierjaarlijkse cyclus van de Omgevingsvisie.

10 Financiën

10.1 Huidige budget

Het huidige budget voor klimaatadaptatie bestaat uit een bijdrage van €2.500 voor educatie en communicatie, aangevuld met een jaarlijks uitvoeringsbudget van €10.000 voor concrete acties tot en met 2026. Daarnaast is er structureel budget beschikbaar voor één medewerker die zich richt op het thema klimaatadaptatie (Tabel 1).

JAAR	KOSTEN MEDEWERKER KA (0,6 fte)	PROJECTKOSTEN (EENMALIG)	ONDERZOEKSKOSTEN (EENMALIG)	EDUCATIE EN COMMUNICATIE (EENMALIG)	PROGRAMMA-EVALUATIEKOSTEN (EENMALIG)	HANDGELD (EENMALIG, JAARLIJKS)	TOTAAL
2019	0	0	0	0	0	0	0
2020	€ 60.000,00	9.500,00	0	€ 2.500,00	0	0	€ 72.000,00
2021	€ 60.000,00	15.000,00	€ 3.500,00	€ 2.500,00	0	€ 5.000,00	€ 86.000,00
2022	€ 60.000,00	0	0	€ 2.500,00	0	€ 10.000,00	€ 72.500,00
2023	€ 60.000,00	0	0	€ 2.500,00	0	€ 10.000,00	€ 72.500,00
2024	€ 60.000,00	0	0	€ 2.500,00	0	€ 10.000,00	€ 72.500,00
2025	€ 60.000,00	0	0	€ 2.500,00	0	€ 10.000,00	€ 72.500,00
2026	€ 60.000,00	0	0	€ 2.500,00	€ 10.000,00	€ 5.000,00	€ 77.500,00

Tabel 3: Investerings per jaar Olst-Wijhe

Tabel 1. Het huidige budget voor klimaatadaptatie uit het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Olst-Wijhe 2020 - 2026.

10.2 Benodigde financiën

De gemeente Olst-Wijhe staat voor de urgente opgave om zich aan te passen aan de gevolgen van klimaatverandering. Extreme hitte, wateroverlast en droogte veroorzaken steeds vaker schade aan infrastructuur, gezondheid en onze leefomgeving. Volgens de Klimatschadeschatter (1), opgesteld door o.a. de Wageningen Universiteit, het RIVM en meerdere onderzoeksbureaus, wordt de totale schade door klimaatverandering in Olst-Wijhe tot en met 2050 geschat op een bedrag tussen de 90 en 225 miljoen euro. Voor hittestress wordt de schade tussen de 7 en 9 miljoen euro geschat door het verlies van arbeidsproductiviteit, ziekenhuisopnames en sterfte. De schade door wateroverlast wordt tussen de 20 en 35 miljoen euro geschat door extreme regen en hagel. Tot slot wordt door droogte van 63 tot 181 miljoen euro aan schade verwacht door schade aan de fundering van panden, wegen, groen en riolering, voor de

landbouw en door natuurbranden. Om deze risico's effectief te beheersen, is een robuust en toekomstgericht budget voor klimaatadaptatie noodzakelijk.

Om de strategische stappen uit dit beleidsplan te kunnen realiseren, is het huidige handgeld van € 12.500 per jaar onvoldoende. Met dit budget kunnen slechts kleinschalige acties worden uitgevoerd, zoals tegelwippen of het stimuleren van het afkoppelen van regenpijpen. Voor het uitvoeren van noodzakelijke onderzoeken, het vergroten van de communicatie over het thema en het opzetten van meer samenwerkingen is een totaalbudget van € 50.000 per jaar nodig voor klimaatadaptatie. Daarnaast is er ook structureel 1,0 fte aan beleidscapaciteit voor klimaatadaptatie nodig om deze ambities te kunnen verwezenlijken (Tabel 2).

Tabel 2. De benodigde aanvullende financiën en capaciteit voor een klimaatbestendig Olst-Wijhe.

Jaar	Kosten extra beleidsmedewerker klimaatadaptatie (1 fte)	Aanvullend handgeld (jaarlijks), voor het uitvoeren van onderzoeken, projecten en het vergroten van communicatie	Totaal	Financiële dekking vanuit CDOKE-middelen van het Rijk
2025	0	0	0	0
2026	€ 92.500	€ 37.500	€ 130.000	€ 130.000
2027	€ 92.500	€ 37.500	€ 130.000	€ 130.000
2028	€ 92.500	€ 37.500	€ 130.000	€ 130.000
2029	€ 92.500	€ 37.500	€ 130.000	€ 130.000
2030	€ 92.500	€ 37.500	€ 130.000	€ 130.000

Gezien de geschatte schade als gevolg van klimaatverandering is dit een relatief bescheiden bedrag waarmee aanzienlijke impact kan worden gemaakt. Alleen door nu te investeren in een groene en klimaatbestendige leefomgeving, kunnen we bouwen aan een toekomst waarin de gemeente OlstWijhe sterk staat tegen de gevolgen van klimaatverandering.

11 Evaluatiecyclus en monitoring

11.1 Evaluatiecyclus

Het beleidsplan Klimaatadaptatie volgt de evaluatiecyclus van de Omgevingsvisie Olst-Wijhe 2050, aangezien dit beleidsplan de ambities en uitgangspunten uit de Omgevingsvisie concretiseert. De acties en richtlijnen uit dit plan zullen in de toekomst worden opgenomen in de Omgevingsprogramma's, waarmee het beleidsplan onderdeel wordt van het bredere instrumentarium van de Omgevingswet. Tot dat moment hanteren we dezelfde vierjaarlijkse evaluatiecyclus als de Omgevingsvisie, waarbij we de voortgang monitoren en het plan waar nodig bijstellen. Zodra het beleidsplan is geïntegreerd in de Omgevingsprogramma's, sluiten we aan bij de evaluatie- en monitoringssystematiek die op programmaniveau wordt toegepast.

11.2 Monitoring

Monitoring van klimaatadaptatie is het systematisch volgen en bijhouden van ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie over een langere periode. Om ons beleid te monitoren, houden we bij hoever we zijn met het behalen van de doelen uit het voorliggende beleidsplan. We monitoren of we op koers liggen en of er wordt gedaan wat is afgesproken. Dit krijgt een plek in de Uitvoeringsagenda.

Daarnaast monitoren we de effectiviteit van de genomen maatregelen. Zo krijgen we inzicht of het beleid en de maatregelen ervoor zorgen dat de gemeente daadwerkelijk klimaatbestendig is in 2050. Hiervoor gebruiken we indicatoren voor de thema's droogte, hitte, wateroverlast, overstroming en biodiversiteit. Hiervoor maken we gebruik van beschikbare data zoals de Klimaateffectenatlas en de 6-jaarlijkse stresstesten van RIVUS.

12 Begrippenlijst

DPRA	Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie. Dit is een programma dat zich erop richt dat Nederland in 2050 waterrobuust en klimaatbestendig is ingericht. Binnen het DPRA zorgen gemeenten, waterschappen, provincies en het Rijk er samen met private partijen voor dat schade door hitte, wateroverlast, droogte en overstromingen zo beperkt mogelijk blijft.
Klimaatbestendig	Klaar zijn voor een veranderend klimaat met extremer weer.
Klimaatrechtvaardigheid	Het voorkomen dat ongelijkheid door klimaatverandering groeit, door te streven naar een eerlijke verdeling in de kosten en baten van klimaatadaptatie maatregelen.
Klimaatverandering	Klimaatverandering verwijst naar verschuivingen in temperatuur en weerspatronen op de lange termijn (niet naar veranderingen op de korte termijn of van dag tot dag). Sinds de 19e eeuw zijn menselijke activiteiten grotendeels verantwoordelijk voor klimaatverandering. Het verbranden van fossiele brandstoffen – kolen, olie en gas – draagt bij aan het broeikas effect, waardoor het klimaat van onze planeet snel verandert.
Stresstest	Test die in beeld brengt hoe kwetsbaar een gebied is voor wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen. Alle overheden in Nederland voeren regelmatig klimaatstresstesten uit als onderdeel van het Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA), met als doel om in 2050 klimaatbestendig te zijn.
Sponswerking	Sponswerking is het vermogen van het landschap om water vast te houden tijdens perioden van neerslagoverschot, om als buffer te dienen voor droge periodes.
Water robuuste omgeving	Een omgeving die goed tegen water kan.
Extreem weer	Extreem weer zijn weersomstandigheden die ongebruikelijk zijn, bijvoorbeeld omdat ze ongebruikelijk zwaar zijn of onverwacht komen. Zoals extreme vormen van sneeuw, hagel, ijzel, regen, mist, storm, hitte en droogte.
Klimaatmitigatie	De uitstoot van broeikasgassen verminderen.
Klimaatadaptatie	Aanpassen aan klimaatverandering heet klimaatadaptatie.
Water en bodem sturend	De eigenschappen van water en bodem zijn sturend bij ruimtelijke ontwikkelingen, de ruimtelijke inrichting en het gebruik van de ruimte.
Biodiversiteit	Biodiversiteit verwijst naar de verscheidenheid aan dier - en plantensoorten die leven in een bepaald ecosysteem.
Bebouwde omgeving	De gebouwde omgeving omvat de gebieden die zijn aangelegd, inclusief gebouwen en wegen.
Hittestress	Hittestress is een term die wordt gebruikt om de klachten te beschrijven die mensen kunnen ervaren tijdens perioden van extreme hitte, vooral tijdens een hittegolf. Het ontstaat wanneer 31 het lichaam moeite heeft om af te koelen en daardoor oververhit raakt.

Wateroverlast	Overlast van water. Er is sprake van wateroverlast wanneer de schade zich beperkt tot materiele schade. De gemeente spreekt van regen- of afvalwateroverlast indien: • water dat via de straat gebouwen in stroomt; • afvalwater dat uit de riolering op straat komt (volksgezondheid); • water dat erftoegangswegen A langer dan 2 uur blokkeert; • water dat langer dan 4 uur hinder oplevert voor het verkeer (met aandacht voor fietsers en voetgangers).
Droogte	Droogte ontstaat als er langere tijd minder regen valt dan normaal en er daarnaast veel water verdampt. Er is dan een neerslagtekort.
Gevolgebeperving overstrooming	Beperken van de gevolgen bij een overstrooming door klimaatadaptief te bouwen en vitale en kwetsbare functies extra te beschermen.
Knelpunten	Locaties op een kaart die laten zien waar knelpunten ontstaan bij overstroomingen, hevige neerslag en wat er gebeurt bij lange perioden van droogte of hitte.
De Nationale Klimaatadaptatie Strategie (NAS)	In de Nationale klimaatadaptatiestrategie (NAS) staat hoe Nederland zich aanpast aan het veranderende klimaat.
Natuurinclusief	Bij natuurinclusief bouwen wordt er bewust ruimte gemaakt voor biodiversiteit. Er is aandacht voor verbinding, ecologische structuren, voedsel en water in de omgeving.
RIVUS	Werkregio RIVUS is een samenwerkingsverband voor de afvalwaterketen en voor klimaatadaptatie in West Overijssel. Het samenwerkingsverband bestaat uit de volgende partners: de gemeenten Dalfsen, Deventer, Kampen, Olst-Wijhe, Raalte, Staphorst, Zwartewaterland, Zwolle, provincie Overijssel en Waterschap Drents Overijsselse Delta.
NOVEX	NOVEX staat voor 'Nationale OmgevingsVisie Executie'. Programma NOVEX is in het leven geroepen om het uitvoeren van al het nationale beleid met een effect op de ruimtelijke inrichting van Nederland te verbeteren.
Landelijk gebied	Gebied met een omgevingsadressendichtheid van minder dan 1000 adressen per vierkante kilometer.

13 Bronnenlijst

- Bron 1. [Klimaatschadeschatter](#)
- Bron 2. [Internationaal podium voor Ladder van Koeling | Duurzaam Gebouwd](#)
- Bron 3. [Snel actie nodig om drinkwatertekort in 2030 te voorkomen | RIVM](#)
- Bron 4. [rapport-basiskwaliteit-natuur-bebouwde-omgeving.pdf](#)
- Bron 5. [Key aspects of the Paris Agreement | UNFCCC](#)
- Bron 6. [Klimaatadaptatie - Hoe is dit geïntegreerd in Europees en nationaal beleid?](#)
- Bron 7. [Ritsen: klimaatadaptieve instrumenten voor bouwen - Kennisportaal Klimaatadaptatie](#)
- Bron 8. [Gebiedsrapportage Sallandse Weteringen - Regio Zwolle](#)
- Bron 9. [Nationale klimaatadaptatiestrategie \(NAS\) - Kennisportaal Klimaatadaptatie](#)
- Bron 10. [Rapport | Rechtvaardigheid in klimaatbeleid - Kennisportaal Klimaatadaptatie](#)
- Bron 11. [Wat gebeurt er vanuit het Rijk? - Kennisportaal Klimaatadaptatie](#)